

Wie is voor jouw onderwijs de ideale docent in palliatieve zorg?

Dit programma wordt mogelijk gemaakt door

Inleiding

Het Onderwijsraamwerk palliatieve zorg 2.0 en het Onderwijsplatform palliatieve zorg met de toolbox met onderwijsmaterialen vormen mooie handvatten voor het geven van constructief onderwijs in palliatieve zorg. Maar echt goed onderwijs valt of staat met een geschikte docent. Die voldoet aan het juiste profiel en beschikt over de juiste competenties.

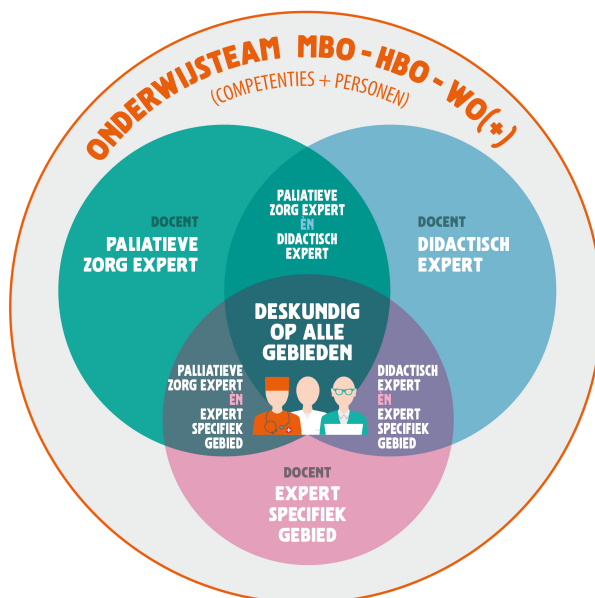
Maar welke competenties moet een docent hebben om de informatie goed over te brengen? Hoe check je of jouw docent daaraan voldoet? En als de juiste competenties niet in jouw organisatie aanwezig zijn, wat zijn dan de mogelijkheden? Op deze vragen geeft dit whitepaper antwoord.

1. De ideale docent met het juiste profiel

Voor het scholen in palliatieve zorg maken het initieel onderwijs en vervolgonderwijs bij voorkeur gebruik van docenten met ervaring in palliatieve zorg. Toch is de ene docent de andere niet. En ook vraagt elk onderwerp een ander soort docent. Welke docent is het meest geschikt voor het geven van welk soort onderwijs?

Soorten docentprofielen

Voor het onderwijs in palliatieve zorg zijn er drie soorten profielen voor docenten te onderscheiden: de ene docent is didactisch specialist, de ander is expert in palliatieve zorg en de derde is deskundig op een specifiek gebied. Voor alle drie de rollen geldt dat de docent de inhoud van het Kwaliteitskader palliatieve zorg onderschrijft. Hieronder staan de profielen beschreven.

Didactisch expert

Het profiel van de didactisch expert kenmerkt zich primair door didactische competenties. Deze expert kan leerarrangementen ontwerpen die passen bij de leerdoelen van het beroepsprofiel.

Voorbeelden van functies die hieronder kunnen vallen: docenten verpleegkunde, docenten gezondheidszorg, docenten huisartsgeneeskunde en arts-docenten (ouderen)geneeskunde.

Expert in palliatieve zorg

Het profiel van de expert palliatieve zorg kenmerkt zich primair door een brede expertise op het gebied van de palliatieve zorg.

Voorbeelden van professionals die invulling aan dit profiel kunnen geven, zijn: huisartsen, specialisten ouderengeneeskunde, verpleegkundig specialisten palliatieve zorg, verpleegkundigen palliatieve zorg, internisten-ouderengeneeskunde, kaderartsen palliatieve zorg, klinisch geriaters en internist-oncologen.

Expert op een specifiek gebied

De expert op een specifiek gebied is deskundig op een specifiek deelgebied van palliatieve zorg. Denk hierbij aan palliatieve sedatie, voeding of rouw.

Voorbeelden van aandachtsgebieden die hieronder vallen: pijnbestrijding, ascitespunctie, voeding bij kanker, valpreventie bij kwetsbare ouderen, ergotherapie bij decubitus preventie, zingeving in de laatste levensfase en rouwverwerking.

2. Belangrijke competenties en vaardigheden

Nu je weet wat voor profiel jouw docent heeft, is het belangrijk om ook te weten of de docent over de juiste competenties beschikt. Dat kunnen zowel didactische competenties zijn als competenties op het gebied van palliatieve zorg. Hieronder kun je checken aan welke competenties jouw docent voldoet en worden er oplossingen beschreven voor als een docent bepaalde kwaliteiten en vaardigheden niet heeft.

Didactische competenties

Een bekwaam docent beschikt over de volgende didactische competenties voor het geven van onderwijs in palliatieve zorg.

De docent:

- ☐ is in staat om in afstemming met het team, leerarrangementen te ontwerpen vanuit het beroepsprofiel van de (toekomstige) beroepsbeoefenaar in een daartoe passende leeromgeving. Daarbij gebruikt de docent actuele kennis en ervaring uit de hele breedte van het palliatieve werkveld.
- ☐ schakelt waar nodig een expert palliatieve zorg en/of expert specifiek gebied in.
- ☐ stelt het ontwikkelde onderwijsprogramma van tijd tot tijd bij, op basis van de gestelde doelen, feedbackinstrumenten, ervaringen en resultaten.
- ☐ benut de beroepspraktijkervaringen als leerervaringen en verbindt deze aan kennis, vaardigheden en houdingen.
- ☐ faciliteert dat het onderwijsprogramma op verschillende manieren beschikbaar is (bijvoorbeeld met blended of afstandsleren).

- ☐ zorgt voor werkvormen die passen bij doel, doelgroep, leerstijlen van studenten of cursisten en context van de leeractiviteit.
- ☐ houdt rekening met verschillen tussen studenten en cursisten.
- ☐ is in staat te inspireren, enthousiasmeren, en kan omgaan met vragen, reacties en weerstanden.
- ☐ geeft onderwijs conform de richtlijnen en kaders van de betreffende instelling en/of eigen beroepsgroep.
- ☐ zorgt voor evaluatie van
 - de uitvoering van het onderwijsprogramma;
 - de effectiviteit van de ingezette activiteiten;
 - de begeleidingsvormen met de direct betrokkenen;
 - trekt uit de evaluatie lessen voor verbetering.

Competenties in palliatieve zorg

In de optimale situatie beschikt de didactisch expert over competenties in palliatieve zorg. Zo niet, dan doet deze docent een beroep op een expert palliatieve zorg en/of een expert op een specifiek gebied.

De docent:

- ☐ is vaardig en inhoudelijk deskundig op de vier dimensies in de palliatieve zorg: fysiek, psychisch, sociaal en spiritueel. Daarnaast is de docent vaardig en deskundig in gezamenlijke besluitvorming en proactieve zorgplanning. De docent kent de overige aspecten van palliatieve zorg, zoals organisatie, stervensfase, verlies en rouw, cultuur en ethiek en recht. De docent houdt deze deskundigheid en vaardigheid bij, en is in staat te deze over te brengen.
- ☐ is in staat onderscheid te maken tussen ziektegerichte behandeling, symptoomgerichte behandeling en de stervensfase. De docent onderkent het belang van het tijdig voorzien en signaleren van problemen (anticiperen). Ook heeft de docent kennis van het geven en organiseren van de daarbij passende zorg en nazorg (continuïteit van zorg).
- ☐ kent de eigen kwaliteiten en beperkingen en die van directe collega-docent-zorgverleners in deskundigheid en vaardigheid ten aanzien van palliatieve zorg. Op basis hiervan kan de docent een didactisch expert en/of een docent expert specifiek gebied inschakelen.
- ☐ onderschrijft het belang van een multidimensionele en functionele benadering en kent de optie om (gevalideerde) meetinstrumenten in te zetten

- ☐ kent het belang om samen met de patiënt en diens naasten helder te maken wat voor de patiënt nog van betekenis is, wat de patiënt wil realiseren en wat haalbare wensen en doelen zijn.
- ☐ heeft kennis over de complexiteit van de gesprekken met de patiënt en diens naasten en van het traject van gesprekken over het naderende overlijden en de periode na het overlijden. De docent heeft aandacht voor de waarden, vragen, zorgen en behoeften die in het geding zijn. Verder onderschrijft de docent het recht op (niet) willen weten.
- ☐ kent het belang van het optimaal informeren van de patiënt en diens naasten, rekening houdend met begripsvermogen, cultuur, coping stijl en taal.
- ☐ heeft aantoonbare actuele ervaring en vaardigheden op het gebied van palliatieve zorg. Hiermee kan de docent voldoen aan de multidimensionele uitgangsprincipes van onderwijs in palliatieve zorg. Tevens onderschrijft de docent het belang van interdisciplinair samenwerken in teamverband (eerste lijn, tweede lijn en/of transmuraal).

Competenties in een specifiek gebied

Soms is op een gebied specifieke expertise nodig. Heeft de docent deze niet in huis, dan kan gebruik gemaakt worden van een expert op een specifiek gebied.

De docent:

- ☐ brengt een duidelijk omschreven inhoudelijke vaardigheid of deskundigheid in die niet of onvoldoende voorhanden is bij de expert palliatieve zorg en/of didactisch expert.
- ☐ heeft aantoonbare actuele ervaring en vaardigheden op het betreffende specifieke gebied en onderschrijft het belang van interdisciplinair samenwerken.
- ☐ beschikt over didactische vaardigheden die nodig zijn om de specifieke kennis over te brengen.

3. Een speld in een hooiberg?

De ideale docent in palliatieve zorg lijkt een schaap met vijf poten. Na het lezen van deze checklists kan de indruk ontstaan dat de kwaliteitseisen zo veelomvattend zijn dat deze docent niet bestaat. En, op een speld in een hooiberg na, is dat ook zo. Dat is geen probleem. In Nederland is het uitgangspunt dat palliatieve zorg geleverd wordt door generalisten. Waar nodig schakelen zij in palliatieve zorg gespecialiseerde zorgverleners in voor ondersteuning en advies. Het is teamwerk dat vraagt om regionale netwerken waarin je weet wie welke expertise, rol en verantwoordelijkheid heeft.

Dat begint in het onderwijs in palliatieve zorg aan zorgverleners. Sterker nog: voor de palliatieve patiënt is een zorgverlener die geschoold is in een interprofessionele benadering cruciaal. Want steeds vaker is de palliatieve zorgvrager ouder, heeft hij te maken met multi-comorbiditeit en met niet alleen medische, maar ook psychische, sociale en spirituele vraagstukken. Juist deze patiënt heeft baat bij zorgprofessionals die buiten hun eigen vakgebied kijken en kunnen overleggen met collega's uit andere vakgebieden om samen tot één samenhangend persoonlijk zorgplan te komen. Door samen van en met elkaar te leren, zetten we in het palliatief zorgonderwijs niet de ziekte, maar de persoon centraal.

Benieuwd hoe u het onderwijs in uw curriculum over palliatieve zorg opbouwt? Bekijk dan het Onderwijsraamwerk palliatieve zorg

[Naar Onderwijsraamwerk](#)

Op zoek naar onderwijsmaterialen? U vindt honderden materialen in de toolbox

[Naar Toolbox](#)

Over de auteurs

Marianne Dees is huisarts, SCEN-arts en senior onderzoeker bij het Radboudumc. Zij is lid van de kwaliteitswerkgroep O²PZ namens het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG).

Marieke van den Brand is als internist-ouderengeneeskunde/arts palliatieve zorg werkzaam op de afdeling Anesthesiologie, Pijn- en Palliatieve Geneeskunde van het Radboudumc. Ook zij is lid van de kwaliteitswerkgroep O²PZ.

Colofon

Dit is een uitgave van O²PZ

Contact

Van der Boechorststraat 7
1081 BT Amsterdam
020 - 444 4272
info@O2PZ.nl
O2PZ.nl
© O²PZ

Redactie

Marieke van den Brand
Marianne Dees
Naomie van Esschoten
Machteld Mentink
Tessa Schouten

Vormgeving

Nils Wijnstroot

Disclaimer

Ondanks het feit dat O²PZ de grootste zorgvuldigheid heeft betracht bij de vervaardiging en totstandkoming van deze publicatie is het niet uitgesloten dat de informatie in dit document op enig moment, bijvoorbeeld als gevolg van ontwikkelingen of gewijzigde inzichten, onjuistheden bevat of achterhaald is. O²PZ is voor eventuele onjuistheden en onvolkomenheden niet aansprakelijk.

Nieuwsbrief

Wilt u naast op de hoogte gehouden worden ontwikkelingen van onderwijs in palliatieve zorg? Schrijft u zich dan in voor de Onderwijsnieuwsflits.

Meld u hier aan!